

comentaris literaris per Josep Palomero i José Miguel Segura

ORHAN PAMUK

Istanbul

Traducció:

Carles Miró i Emma Piqué

Editorial: MésLlibres

Barcelona, 2022

Pàgines 441

Memòries

En aquest llibre, el Premi Nobel de literatura Orhan Pamuk ha retut un homenatge a la seua estimada ciutat a través dels records que ha atresorat al llarg de la vida. Amb extraordinaris dots narratius i una plàstica poètica, Pamuk no mostra un Istanbul de postal, no destaca els extraordinaris monuments ni els poderosos atractius turístics, sinó que destaca, pel contrari, els barris i els carrers secundaris, dels quals reviu el passat, la pobresa, la ruïna. No són imatges en color, sinó fotografies en blanc i negre de diversos fotògrafs locals del segle passat. Presenta, per tant, l'atmosfera d'una ciutat viva, i en el seu relat sentim els sorolls i les olors de la vida quotidiana de la gran ciutat del Bòsfor.

L'Istanbul que va conèixer Pamuk en la seua infància i adolescència era una població que vivia el procés de superació de la tradició otomana i que s'occidentalitzava a marxes forçades. El llibre té aires d'autobiografia, ja que conté referències a la història personal i familiar de l'autor, tot i que els viatgers més curiosos pel llegat històric també poden usar el llibre com a guia turística. Són 37 capítols de memòries personals d'un Istanbul recreat pel reconegut escriptor turc, autor d'altres obres com *Nits de Pesta*, *Altres Colors*, *Cevdet Bey e hijos*, *La casa del silenci*, *El llibre negre*, *La vida nova*, *Neu*, *El Museu de la Innocència* o *La dona pèl-roja*, entre altres. **JP**

VÍCTOR AMELA

Si yo me pierdo

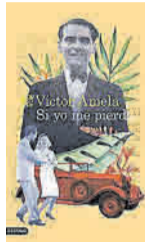
Editorial:

Destino

Barcelona, 2022

Pàgines 408

Novel·la de no ficció

Víctor Amela és l'autor de *Si yo me pierdo*, una obra que, al meu entendre segueix el deixant de la novel·la *La filla del Capità Groc* perquè en les seues pàgines torne a trobar regusts i aromes autobiogràfiques, fins i tot familiars, que semblen apuntar al llibre *Yo pude salvar a Lorca*, del mateix autor, de 2018.

Estem davant el notable resultat d'un esforç personal evident –íntim, insistisc en això– per recobrar i il·luminar a penes cent dies de la biografia de Federico García Lorca, aquells de transcorren entre març i juny de l'any 1930 i en els quals el poeta i dramaturg granadí va viure una de les experiències –segons les cartes dirigides als seus pares a Espanya, d'una de les quals pren Víctor Amela el títol– més plenes, alliberadores, brillants i felices de la seua vida. Amb el pretext de dictar tres conferències, procedent dels Estats Units –on va residir durant els nou mesos anteriors, entre juny de 1929 i març de 1930–, García Lorca va arribar a l'illa del Carib amb el pretext de dictar tres conferències. La seua estada allí li va permetre retrobar-se amb si mateix i alliberar-se de les angoixes viscudes a Nova York. És l'època en què, després d'escriure *Poeta en Nueva York*, García Lorca compondrà la peça teatral *El público* –la més personal, la més lorquiana de Lorca– abans d'entre-

gar la seua ploma i el seu geni al surrealisme poètic, de comprometre's políticament amb l'Espanya republicana i d'escriure les seues tragèdies més famoses durant els sis últims anys de la seua vida. *Si yo me pierdo* és un treball que pot qualificar-se com a «novel·la de no ficció», en un text en el qual es conta de manera paral·lela un doble procés –també paral·lel: d'una banda, el de l'escriptor Víctor Amela, que viatja a Cuba i per Cuba pel seu compte i risc –mai més ben dit– durant els inicis de la pandèmia de la covid-19 i el posterior confinament a la recerca de testimoniatges que documentaren la breu i intensa estada de Lorca a l'illa noranta anys abans; d'altra banda, el viscut a Cuba pel poeta granadí durant aqueixos quasi cent dies més amunt assenyalats. El relat d'aquestes dues peripècies vitals –el biògraf sembla animat pel desig de reviuere en carn pròpia el viscut pel biografat– s'amaneix esporàdicament amb referències als últims dies de la vida de García Lorca, al seu assassinat en el barranc de Víznar i a la participació d'un familiar –l'avi, Manuel Bonilla– de l'escriptor que, per desgràcia, mai es va produir.

En conjunt, es tracta d'un llibre que no té desapropiament, obstinat a mostrar de manera vívida i documentada, emotiva i rigorosa alhora, el trànsit que Lorca va experimentar durant aquells dies des de la desolació a l'alegria, des dels gratacles en els quals alguns es llançaven al buit i les platges, des de l'idealisme més pur al materialisme més impur –els negres i mulats que desfilen davant la mirada atònita del poeta–.

Llibre construït fragmentàriament, de lectura còmoda, amb constants salts en el temps que obligar el lector a participar en la reconstrucció de la història; obra amb voluntat de poema, escrit amb un llenguatge («el sol espren taronges en les façanes de l'Havana») del qual emanen símbols que no deixaran indiferent als qui el lliguen. **JMSR**

RICARDO BASTID PERIS

Los años enterrados

Edició: Pablo Allepuz

i Oscar Chaves

Editorial:

Renacimiento

Sevilla, 2021

Pàgines 380

Novel·la

No se sabrà mai si la mort de Ricardo Bastid Peris, escriptor i pintor valencià, atropellat per un tramvia a Buenos Aires en 1966 en la plenitud de la seua carrera creativa i sense haver aconseguit el seu desig de tornar a Espanya, va ser fortuïta o un accident provocat. En qualsevol cas, a la mort física de l'escriptor, pintor i activista literari valencià, ha sobrevingut la llosa de l'oblit. Darrerament, però, s'ha començat a recuperar la seua obra: la Diputació de València va reeditar el 2022 *Puerta del Sol* (primera edició: Losada, Buenos Aires, 1959), un relat de la repressió, les tortures, la presència del franquisme que ho dominava tot, a través d'un monòleg interior ple de metàfores, basat en el seu pas per la Direcció General de Seguretat, el principal centre de repressió del franquisme.

La reedició ha estat resolta pels joves investigadors de la literatura, Pablo Allepuz i Oscar Chaves, que també han editat *Los años enterrados*, també de caràcter autobiogràfic, en què l'autor planteja diverses consideracions sobre la psicologia de postguerra i els mites de l'artista modern. A través d'històries creuades de tres pintors en crisi, Bastid escriu sobre l'exili, la importància de la memòria en la configuració de la identitat i la funció de la creació artística. El rescat necessari i honorable. **JP**

la ciutat dels dies

Lluís Meseguer

La 'Marie Claire' de Vilafranca

¿Què farem per a la llarga vida d'una empresa que representa una comarca antiga i laboriosa, la dels Ports, veïna de les terres altes de Terol, la *Marie Claire*, ara en perill i necessitat? Jo, un entre tants, hi apporto també la meua pròpia memòria: guardo encara un ganxet que servia per a entrar fils de les mànegues i els baixos de feixos de jerseis que cada setmana havia d'agenciar ma mare i hi ajudàvem tota la família, amb singular qualitat mon pare, i els tres germans, sobretot el menut, jo mateix. Eren encàrrecs a moltes dones de Castelló, moltes, per cert, emigrades, de part de l'empresa Dusen, que entrà en liquidació fa deu

anys, el 2013, i tancà definitivament el seu cicle a l'agost del 2022 –fa menys d'un any. Era una derivació de la *Marie Claire*, que, si eres d'edat, recordaràs com a mínim per la cantarella, alegre i minifaldera, de *Marie Claire*, *Marie Claire*, *un panty para cada mujer*; i per haver comprovat la comoditat i la resistència de les produccions de l'empresa, ara amenaçada.

I cadascú tindrà la seua experiència, però el nostre és un país tèxtil –dels Ports, per cert, a l'Alcoià, on també la *Ferry's* tancà el 2007. I el nostre nord és teixit per la història de la llana dels Ports i el Maestrat, exportada ja a l'Edat Mitjana cap als ports de Pisa i Talamone, o siga, de la Corona d'Aragó a Itàlia. I pels telers casolans de

«¿Què farem per a la llarga vida d'una empresa que representa una comarca antiga i laboriosa, la dels Ports ara en perill i necessitat?»

la comarca, matèria també per als tractants contemporanis, viatgers i optimistes, que rodaven de la comarca allà on fera falta. I per l'empresa més important fins ara fa precisament un segle, la Colònia de la Fàbrica Giner de Morella, del model semblant a les Colònies catalanes, i d'eixes al model anglès, sense el qual no s'entén tampoc la història de la comarca, ni de les terres on hagueren d'emigrar els nostres savis del teixit, per exemple, al Vallés, i a tota la Catalunya tèxtil.

Un segle després, ara mateix, Vilafranca –la Vilafranca de la pedra en sec i del comerç, la Vilafranca treballadora i sindical, i la Vilafranca emigrada o aventurera–, i amb ella una manera de viure treballant i progressant, és citada davant la crisi i el possible tancament, que s'haurà d'evitar, de la *Marie Claire*, i del present i la vida laboral i social del país. **≡**